

VOLE

glasilo novomeške gimnazije

Leto: XXII

Št. 1 ✓

11 16756

DRM/9549

s t e z i c e

glasilo novomeške gimnazije

lete dvaindvajseto

številka ena

urejuje uredniški odbor

• odgovorni urednik Lili Plantan

glavni urednik Janez Pipan

mentor profesorica Jožica Jevnikar

naklada štiristo izvodov

cena posameznega izvoda tri dinarje

glasilo financira gimnazija Novo mesto

literarni prispevki

Smiljan Trobiš Jolanda Valentič

Tamar Čefarin

Anica Murn Tatjana Kapš Janez Pipan

Slavka Povše Marica Povše Marija Zavrl

Zoran Pavlovič

Likovni prispevki

Bojan Matkovič Dušan Podbevšek

Alenka Beg Smiljan Trobiš

UVODNA BESEDA

Ko s to številko stopajo Stezice v 22. leto, kar nikakor ni malo, bi na kratko spregovoril nekaj o njihovem novem konceptu in poskušal dati določene spodbude za razširjeno sodelovanje pri našem glasilu. V mislih imam vsebinsko razširitev z dosedaj prevladujočega literarnega (kar naj bi bilo tudi vnaprej glavna opora) tudi na druga področja, predvsem individualno razmišljajoče in znanstveno raziskovalno, kolikor je seveda to med nami razvito. Zaželeni so torej poleg leposlovnih tudi razni esejistični in poljudno raziskovalni sestavki, ki bi nastali na osnovi lastnih razmišljanj, pa tudi na bazi resnega študija določenih problemov, bodisi kulturnih, političnih, filozofskih itd., ki koga še posebno vznemirjajo in jim zato posveča več časa. S tako vsebinsko zasnovo bi Stezice veliko pridobile na kvaliteti, postale pa bi tudi stvaren odraz dinamike in aktivnosti na naši gimnaziji.

V ta namen smo na ustanovni sestanek novega uredniškega odbora povabili predstavnike vseh krožkov, ki naj bi s podajanjem rezultatov svojih dejavnosti širšim krogom odprli pot takemu načinu pisanja. Toda vabilu se je odzval le marksistični krožek. Menim pa, da bi z njegove strani, pa s strani OZN in delno tudi filmskega krožka, lahko prihajali odlični referati, ki jih sicer uporabljajo pri svojem delu; treba bi jih bilo le malo izpiliti in poglobiti ter jim dodati čimveč individualnih misli in dognanj.

V Stezicah je prostor za vsakogar, važna pa je predvsem kvaliteta, na kar bomo v prihodnosti še posebno pazili.

Naša želja je tudi, da bi nam mladinska organizacija, ki je nekakšen pokrovitelj Stezic, nudila več pomoči, predvsem glede organizacije in tehnične izvedbe.

Smiljan TROBIŠ

NOČNI PLES

Zvezde učijo me plesati.
Sledim jim po stopinjah
in utapljam se v omamnem ritmu.
Plujemo daleč, daleč...
Noč nam kaže pot,
cilja ne poznam,
zdaj srečen sem,
ko z zvezdami ostal sem sam.
Z njimi plešem daleč, daleč...

OBLAK

Moj svet je oblak.
Velik oblak atomov,
nametanih v prevaro stvarnosti.
Zastira pogled moji Ljubezni
in Sonca ne najdem.
Zato tavam sam,
oblak po oblaku,
in moj cilj je tam,
kjer Sonce razblini me v nič.

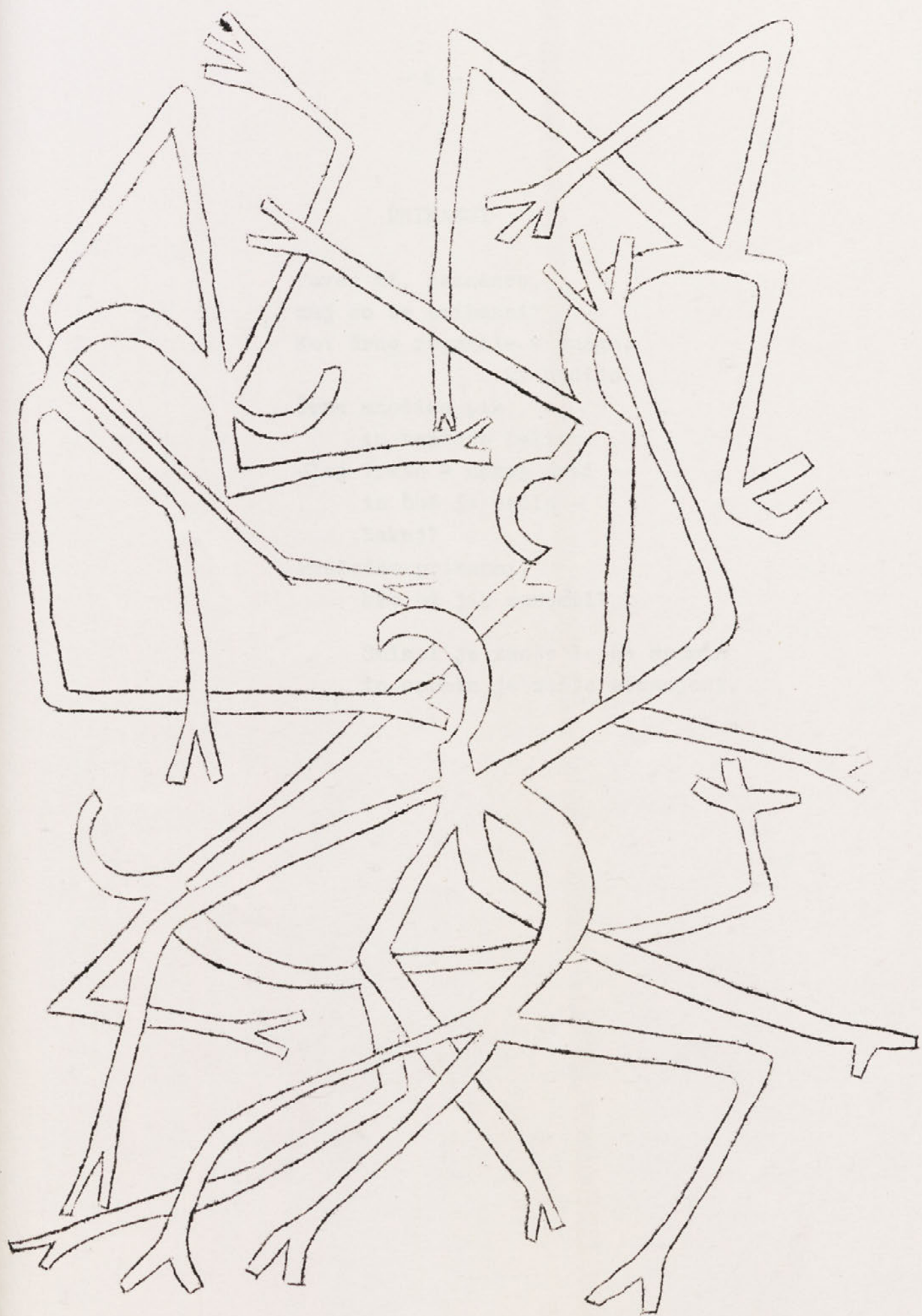
VEČER

Prelepi večer!
Kdo te je ustvaril?
Kdorkoli je bil,
kako te je moral ljubiti!
Ti si on sam
in nakitil te je
z enoličnostjo.

NIKDAR NE BOM PESNIK

Misli nestalne zapletajo v meni neskončen boj,
potopljena v nemir se jim duša še upira,
a nemočna, brez volje za svoj obstoj,
že v grob se poprečnosti udara.

Nikdar ne bom pesnik,
moj JAZ je zdaj le še telo,
zato v mojem naj grobu
misli s telesom umro.

PRIKAZNI

Povej mi, neznanec,
kaj so te prikazni?
Kot črne rogovile v snegu,
ki hodijo.

Črna množica pik
in teptajo belino.

Glej tisto - nekaj drži -
in ðna je padla -
Zakaj?

Prečudne prikazni,
kdo bi jih razumel?

Smisel je zanje le še spomin
in spomin je zanje sedanjost.

Tatjana KAPŠ

VEČER

Kadar pade večer, umre dan. Konec dneva je in takrat vsi iščejo počitek.

Vedno sem rada zunaj, posebno ob večerih, ko je vse tako lepo. In ravno danes so gozdovi okoli doline tako čudovito pisani kot preproge; dozorela praprotnica ob obronkih je zlatorumena in se blešči v poslednjih pramenih sončnih žarkov.

Svetloba komaj vidno izginja. Sonce se pogreza za obzorno črto. Zdi se mi, da opazujem potapljajočo se barko. Nad njim se prelivajo različni odtenki rdeče barve, ki naznanjajo bližajoči se zahod. Krošnje dreves se pozlatijo in poslednji sončni žarek poboža najvišjo smreko na samotnem griču. Samo trenutek - in že izgine tudi ta poslednja sončna luč. Smreka, vedno zelena gozdna kraljica, postane temna in osamljena.

Pokrajino prekrije kakor tančica tenka, rahla meglica. V drevesnih krošnjah se oglasi vetrič, izgine in se zopet vrne. Na travi zagledam drobne rosne kapljice. Megla postaja gostejša - zdaj je dolina še temnejša in zdi se, kakor da so se povesele goste trepalnice na vlažnih otroških očeh.

Naokrog vlada tišina, le veter se vedno znova vrača ter spotoma drevju krade pisano obarvano odejo. Na nebu se prikažejo zvezdice, nežne, majhne in nebogljene. V dolini se prebujajo luči, nekatere utripajo in zdi se, da imajo kresničke svatovanje. Hladno postaja, zato se namenim domov. Tedaj zagledam luno, ki se prikaže izza goste kostanjeve krošnje. Rumena svetloba se kakor olje razlije po dolini in gozdu. Izgine gosta tema, vsi kotički te čudovite preproge so obsijani. Od daleč prihaja zamolkel pasji lajež, v gozdu se oglasi sova. Seveda, prava noč je tu!

Naenkrat luno prekrije gost črn oblak. Zopet nastane tema. Vendar - ta oblak ni osamljen, za njim jih pride še mnogo. Na obrazu začutim drobne dežne kaplje. Zdaj vem, da bom moral oditi.

CITA

Lačna sem bila in zeblo me je, ko sem hitela proti domu. Dan je umiral, nad mesto je legal mrak. Želela sem si tople kuhinje in večerje, zato sem venomer pospeševala korak.

Naenkrat je mojo pozornost pritegnila temna ženska postava, ki se je primigala iz gostilne. Obličje žene se mi je zdelo znano, prav tako njeni gibi in hoja. Ko sem jo dohitela in se je neonska svetloba razlila po njenem koščenem obrazu, sem jo spoznala; Cita je bila, nekaj hiš stran od naše je imela najeto stanovanje. Že na pogled se je dalo ugotoviti, da z njo nekaj ni prav. Zaripel obraz so ji obkrožali črni, na vse strani razkropljeni lasje. Motne, prekrvavele oči so bile obkrožene s temnimi kolobarji. Roke so se ji tresle, ko je posegla v žep po steklenici. Gotovo se je hotela prepričati, če jo še ima. Nejevoljno je zamomljala nekaj nerazločnega, njen glas je bil hripav, ustnice razpokane in modrikaste. Z nerodno kretnjo si je popravila lase, z drugo roko pa je znova segla po steklenici. Na ustnicah ji je zaigral radostni nasmešek. Kako srečna je morala biti ob misli na steklenico!

Nenadoma se je ustavila, kakor da se je nečesa spomnila. Zakašljala je in počasi odštorkljala preko ceste. Tanka, strgana obleka se ji je ovijala po telesu. Čeprav je bilo hladno, ni imela nogavic. Blatni gumijasti škornji so na tankih nogah kar poskakovali. Mnogo preveliki so bili zanjo. Pred svojim stanovanjem se je še enkrat ozrla in tiho izginila za ogromnimi lesenimi vrati.

Razmišljala sem o Citi. Štiri sinove ima, ki so plod njene razgibane mladosti. Vsi so pri tujih ljudeh. Svoje matere ne vidijo nikoli!

Zakaj Cita sploh pije?

Zakaj morajo za njene otroke skrbeti tuji ljudje?

Ona iz dneva v dan živi samo za pijačo.

Zakaj je tako suha, tako stara in zgrbljena, kot starka, ki čaka samo še na svoj konec? Saj nima niti štirideset let! Zakaj ne skrbi za otroke, zakaj...?

Neskončna veriga ZAKAJEV, ki ne bo nikoli razvozlana.

Že sem se vzpenjala po domačem stopnišču. Ko sem vstopila, me je objel val toplote, začutila sem domačnost. Mama mi je pripravila kavo. "Na, Tatjana!"

Ob teh besedah sem se zopet spomnila na Citine otroke. Kako preproste so bile te mamine besede, pa vendar brez njih bi bilo življenje prazno... In Citini otroci, ali jih pogrešajo?

Gotovo jih!

Joli VALENTIČ

NA VEČER

ptice odlagajo sanje
trudne trepečejo zanje
odhajajo kdo ve kam

vetrovi umirajo nežno
skozi obzorja bežno
trepeče umrli dan

samevajo trudne stene
čeznje meglene koprene
sanjajo tihe sne

nekaj po prstih tiho
nekaj v temi prikrito
mi stopa v srce

SPOMINI

preko polja veje veter plahutaje
skozi mrtvo travo
razširila bi roke trepetaje
in odšla v daljavo

spomini jadrajo v črno daljo
in tema za njimi
se je kot otroštvo v beli halji
okrasilo v svili

za bežnimi razori nevsiljiva veje
dalja gluha
o vem ko sem otrok še lačna kruha
vanjo verovala

- tedaj bi vem tudi otroštvo svoje
njim razdala

V ZENITU NEKEGA DNE

besede so zapustile
tišino zvoka in me vodile
kot roka roko med obraze

neznanci so me spoznali
kamniti čolni so me jemali
na svoja vesla med čermi

med morjem in njegovo tišino
med senco in njenim telesom
med temo in njeno lahko stopinjo

čutim sled med življenjem
- otroci so me kamenjali
vetrovi so me izprali
pustili v zenitu nekega dne

BORISU

Tiho si v sobo prišel,
tiho odprl si duri
kot topla misel, ki v uri
pozni odpre dver srca.

Tiho si zopet odšel
kot bežna misel, ki mine
pozabljeno v medle spomine
in ne ve, ali je sploh misel bila,

korak, ki nežno me vzburi,
vonj, ki v tebi je vel,
obup, ker si tiho odšel
in tiho zaprl duri...

Marija ZAVRL

BOLEČINA

Moram ga obiskati, moram. Rekel je: "Pusti jo, saj je že dovolj velika, odrasla." Sedim v avtobusu. Gledam skozi umazana okna v megleno jutro. Sonca ni. Pri srcu je tesno. Neka čudna, nema slutnja mi je napolnila dušo. Pred mano sedita dve ženski. Pogovarjata se. Smejita se. Ni mi do smeha. Skušam se spomniti nečesa lepega, nečesa, česar se rada spominjam. Zaman brskam po spominu. Vse je mračno, pusto. Avtobus se ustavi. Izstopim in presedem v drugega.

Tu je živahnejše. Vsevprek se pogovarjajo, smejijo. Zadaž zajoka otrok. Ozrem se vanj, v njegove velike, temne oči. Žalostne so. Ne vem zakaj. Avtobus se ustavi.

Izstopim. Hodim po ulicah in gledam izložbe. Vedno sem rada opazovala izložbe. Danes jih ne morem.

Prispem. Topel stisk roke. "Si dobro potovala?" me vpraša teta. "Dobro. Greva v mesto, malo časa imam. Saj veš, obiskat ga grem." "Seveda, takoj bom nared." "

Zopet stopam po ulicah. Ustaviva se v neki trgovini: "Imate, prosim, črne nogavice?" vpraša teta. "Zanjo?" vpraša prodajalka. "Da, zanjo." Da, zame, odgovorim v mislih. V drugi trgovini: "Imate morda črno ruto?" vpraša teta. "Imamo. Zanjo?" zopet vpraša prodajalka. "Da," odgovori teta. Nemo se zazrem v ruto. Sovražim jo, ker je črna, črna kot moja slutnja. Prideva domov. "Pojdi k sosedovim pazit Suzano," mi pravi teta.

"Nariši mi punčko," pravi Suzi. Narišem jo. Tedaj vstopi teta. Pogledam jo in takoj vem. "Ata, umrl je," pravi tiho.

Počepnem k postelji. "Marija, nariši mi še eno punčko. Ne tako žalostno kot to...." Glas ji onemi. Vidi solze, ki mi vrejo iz oči. "Zakaj jokaž?" sprašujejo njeni pogledi. "Zakaj si žalostna?" Stopim k oknu.

Zazrem se v gore. Rekel je, naj ga obiščem. "Samo pusti, saj je že odrasla. Samo pusti, odrasla, morem ga obiskati, samo pusti....."

Anica MURN

Tipam po gladini življenja,
da bi v njegovih valovih
našla svojo pesem,
ki se je izvila iz bokov vsakdanjosti,
in rahlo čuteče srce ji je vdahnilo
mladostni krik nemira.

SPOMIN NA BABICO

Ne, babica,
ne misli, da sem veter,
ki pozablja svojo preteklost.
Ne babica, čas ni reka,
da bi odnesel vse,
je le dež, ki spira v kamen vklesane spomine.
Ko noč zavija goloto betonu
in mestni nemir ugaša z nočjo,
sama, v majhni sobici
berem knjigo spominov
in spet sem tista mala, nagajiva punčka,
ki našla je svoj svet v tvojih dlaneh.

Ne, babica,
niso se izpolnile drobne otroške želje,
prgišče lepih sanj je odnesel veter,
odšle so, kot ti,
ko brez pozdrava, a z nasmehom,
zaprla si duri in odšla -
takrat nisem doumela
kam.

PRIŠEL JE

Prišel je,
kot pride meglica,
zastre ti pogled;
povsod vidiš le sivo,
sivo tančico.

Prišel je,
kot pride pomlad;
po prstih je zdrsel mimo,
in se zagnal v daljavo.

Prišel je,
čeprav ne bi smel;
vzel mi srce
in odšel -
tujec...

PRIŠLA BO JESEN

Sonce! Z ognjenimi očmi poglej
na moje, v nebo kipeče roke.
Še poslednjič naj tvoj žarek
objame moje razprostrte dlani
in ne pusti, da me veter razgali.
Pobožaj vsako ped mojega telesa;
star hrast sem in nisem več močan,
zato me varuj!

O, vem! Prišla bo jesen
in meglice te zastrle bodo,
veter zavijal kot volk bo v noč
in odnašal moje listje.
Mráz mi jezno puhal bo v obraz,
a jaz bom spal
in ne bom čutil razdejanja.

Slavka POVŠE

HVALA, MATI

Pogled...
Nebesni svod,
ves čist,
jutranji odsev miline,
nebesni strop,
obdan z gostoto
mehkih tkiv.
Hvala, mati!
Hvala za ta pogled,
za RESNICO,
hvala za ŽIVLJENJE, mati.

Mrak
in krik obupa
v duši,
Veter razblinja nemoči
sile.
Umorjena pesem oživlja se,
vstaja.

Mrak je
in topo rožlja mi korak
po ploskvi prašne ceste.
Korak ne mara za pesem
in pesem je nema, boleča.

V objemu tesnobe
korak zadržujem in padam.
Predam se...
Kdo si, ki moreš vrniti
mi vero v človeka?

Zatrepečejo trave
in čutim:
Ni je moči,
ki mogla bi meni
vrniti življenje.

Janez PIPAN

VRATA

I.

Floski udarec debele kaplje po temenu, podoben trku na vrata. Nehote prisluhne odmevu glasu, ki se po dolgem blodenju med nevidnimi stenami spremeni v melodijo in nato izgine. Kaplja začne polzeti. Pronica skozi kožo in se za trenutek ustavi na gladki lobanji. Potem premaga tudi sluzasto kost in gre dalje. Spreleti ga prebadanje in nenadoma se zdrzne ob grozljivosti občutka, ko se bo kaplja utrnila in padla daleč v dno njegove globine. Čaka dolgo, zdi se mu, da v nedogled, toda še vedno z namenoma vsiljeno labilnostjo, da bi tako čimbolj ublažil lasten odpor proti padcu, skratka, da bi padec čimlažje sesedel njegovo notranjost. Pada. Zdaj bo udarila. Skoraj si ne upa dihniti. Pade. Po temenu ga z nesramno brezobzirnostjo udari nova kaplja.

Dež. S sivorjavega balkančka, ki mu zaradi njegove trmaste nemogočnosti nikoli ni mogel najti pametne primerjave, padajo kaplje, čedalje hitreje, čedalje več jih je, nenadoma zakrilijo v blazni pospešenosti padanja. Kot da hočejo pobiti vse, kar se nesmiselno upajoč izogiba objemu dežja in njegove utesnjenosti. Tudi sam ugotovi, da bi bilo brezupno vsako bežanje pred stvarnostjo, stopi izpod balkona. Braz si zatlači v naročje prsi, da bi ga na ta način obvaroval pred popolno omrtvelostjo, nato pa začuti dež. Najprej v stopalih. Nato v možganih. Potem ga veter nagne poševno, da udarja vanj, kot bi ga na tem spolzkem zidu hotel križati. Čuti brnenje v glavi, vendar si ne upa niti pomisliti nanj. In tako ostane v njem čudežen videz zadovoljstva, ki ga spremlja blagodejna predanost, omamnost te nore predanosti.

Dež neusmiljeno šiba v poševnih curkih in ga pribija na medlo prikazen zidu.

Okna so zastrta z umazanijo, za njo se gubajo temno pisane zavese. Iz zastrtih oken boljčijo vanj brezupni pogledi sproščenih obrazov. Zaželi si, da bi jih lahko videl in spoznal.

Da bi lahko vdihaval zadušljiv smrad iz njihovih ust. Da bi za trenutek lahko preglasil hrup dežja s predanostjo trohnenja.

Spiranje ga navdaja z nevsiljivim snom okolice, ki ga polagoma sprejema med svoje vrvenje. Že dolgo se več ne zaveda, da sploh ni živ, ampak je lahko samo še del nečesa stalnega, nečesa mnogo manj nesmiselnega, kot je živost (se pravi, da se lahko giblješ, ali pa prisluhneš utripu obrazov za zavesami, razoranimi do dna njihovega bistva, ki je v izgubljenju).

Ulica je vkovana stalnost, tudi če jo spira dež, ne čuti morečega pritiska težkih oblakov, visečih nekje tik nad njo, nekje čisto blizu, skoraj v tebi. Ko v svojem drobnoju prenašaš njihovo težo, se rad predaš dežju, misliš, da bodo oblaki mogoče uplahnili. Sedeš in čakaš. Pozabiš na pojasnilo, ki si ga dolžan obrazom. Nehote postaneš brivec za njihove neštete brazde. Kajti obrazi ne morejo živeti sredi ugank, enostavno umirajo, klonejo pod težo nedoumljivosti časa.

Obrazi za temi okni so že zdavnaj obledeli, kar je isto kot mrtvi, njihov smisel je samo še iskanje vrat v breztežnost, kjer ne čutijo divjanja vetrov. Vetrovi dostikrat pihajo v okna in ropotajo z ohlapno vstavljenimi šipami, včasih jih enostavno tudi razbijajo in raztresajo po asfaltu, ali pa nagibajo dež, da izpira zidove in te priklepa nanje kot žrtev nasilja. Nasilje! Nenadoma ga spreleti zavest, da je vse, kar se v objemu meglene-ga jutra dogaja z njim, brutalno nasilje narave nad nekim notranjim gibanjem, kdo ve, če sploh še je gibanje in zakaj ni več. Upornik? Nemrtvec, nebitje, krvaveče iz globin pozabe, izgubljeno sredi križev vsepovsodskega pokopališča, docela nerazumljivo, nedoumljivo samo samemu sebi in drugim duhovom. Iz večnosti v večnost blodi med grobovi nikoli rojenih, nikoli rojenih, nikoli živečih, samo umrlih in shranjenih v neki spomin, ki ne bo nikoli več nikogar prizadel. Pogovor s križi, ki so kot živa materialnost grobov, ki gledajo v svet in oddajajo brezsmiselna sporočila o njem in njegovi vzvišenosti, tako uničijo še tisti košček idilične lepote v brezkončnem snu. Iz globin prihajajo

potrkvajoči kriki zvonov, ki spremljajo okostenele na njihovi poti. Veter se zaganja s trmasto vztrajnostjo, tuli med križi in ga dalje dalje pribija na zid, kot da njega sploh ne bi bilo.

Spet se pogreza sam vase, premočeni jopič si potegne čez glavo in čez čas mu je topleje. potem spet čaka. Čaka. To čakanje v nedogled. Kje je še jutro! Prihaja, kot da ne bi hotelo priti.

Zjutraj, ko se prvi kanček svetlobe vtihotapi v to megleno kepo, postane za zastrtimi okni nenadoma živahno. Oči se razprejo, preplašeno se zastrmijo v neko piko pred seboj, ta pika je črnordeče barve in nedoumljivega izraza. Pregarja jih dodnevni kompleks te pike, postave planejo iz postelj in se začnejo loviti s pikami in sencami. Postava teka po sobi, roke ji hlatajo v prazno, zadeva se ob stene in kriči. Mogoče kmalu, lahko pa tudi čez dolgo časa, zgrabi za zaveso - tedaj svetloba plane sunkovito v prostor, postava se sesede in obmiruje.

Druge postave bežijo na druge načine.

On hodi ven. Že dolgo hodi. Sam se več ne spominja, kdaj je začel. Takrat je bilo najstrašnejše. V spanju ga je nekaj oplazilo po čelu, kot bi se hotelo iz njega napiti vročine. Odprl je oči in planil kot iz koščenege objema smrti. Bilo je strašnejše kot bi lahko pričakoval. Vsaka postava ima svoj stil bežanja! On je stekel ven. Vsaj nekaj takega se je moralo zgoditi. Enostavno se je znašel zunaj na ulici, trepetajoč, da so se mu v zavesti podirali zidovi. Ni se upal pogledati navzgor k oknu svoje sobe, kajti zgoraj NI BILO NIČ.

Bežal je vsak dan. Kmalu sploh ni več odpiral oči. Zunaj je spal dalje. Obrazi, ki so zjutraj pokukali skozi špranje zaves, so mislili, da je tako prespal vso noč. Vsako jutro so mislili tako. Njim se to sploh ni zdelo čudno, le smilil se jim je, in vsakdo bi bil že zdavnaj prišel, posebno če bi deževalo, kako ljudje napačno pojmujejo dež, in ga vzel k sebi v posteljo, če ne bi imel skrivnosti. Tolažili so se s tem, najbrž, da on vidi težo tiranije nad njihovimi strehami in so le z neumnimi pogledi bolščali vanj.

Tudi sam je svojo skrivnost z neusmiljeno skrbnostjo zapiral v labirint štirih sten. Celo okna ni več odpiral, ker se je bal, da bi splaval k drugim oknom. Le vsako jutro, ko ga je hladno poljubila na čelo - ni odprl oči, ampak začel blazno bežati. Ni je hotel nikoli več videti, ni je hotel nikoli spoznati. Mar niso dovolj poljubi. NA KAJ GA ŽE SPOMINJAJO TI POLJUBI!

Nekega jutra se je nekaj zgodilo. Odprl je oči, ker ni mogel več naprej. Začutil je nekaj toplega. Konec? Ne. Ženska je stala pred njim. Najbrž je mislila, da je mesečnik...

Ves se trese od bojazni. S tresočo roko pokaže za sabo navzgor po stopnišču, ne upa se obrniti. Ona ga sploh ne razume, niti ne diha, tako ga požira. Potem se le ozre, njen obraz ostane še dalje brezizrazno začuden kot kamen, bel kamen sredi starega preperelega zidu.

Misli na žensko, kaj dela tukaj. Težko diha, z globokimi zaleti ji prihaja piskajoča sapa iz grla. Plašč ji mlahavo visi na ramenih, sega ji čez kolena, pod njim so gole noge. Rdeče noge v sandalah. Te sploh ne bi bile potrebne, ker je zunaj mraz. - Do kraja so me, kako me boli. Oči ji nenadoma zatrepetajo, so solzne. Njen visoki cvileči glas prihaja iz daljave in zbeži mimo kot netopir. Zadenjski se pomika proti vratom, kot da se boji. On ne gre dalje. Dolgo odpira vrata, preden se ji cvileč vdajo. Nastaja blazna harmonija med njenim cviljenjem in režanjem vrat. - Kako bo drevi, le kako bo dreeevi! Solze ji z navajenim tempom polzijo iz oči. - Le kako bo drevi. Ah, kako so me... do kraja... boli... peče... Stoji pred zevajočo črnino in mu pomigne. Ne ve, ali je razumel prav, samo gleda jo in ne vstopi. - Oh, kako peče, peeečee... Vstopi. Za sabo čuti njeno senco, ki se skupaj z njim pogrezne v mrak. Naredi samo en neodločen korak, potem se ustavi. Na tilniku čuti njeno vročo sapo. Mrak beži iz prostora. Postelja. Nekoč je bila postelja. To je pravljica. Ženska krili sredi trov, veter, veter, veter. Nekoč je bila postelja. Zdaj v nočeh v nji sanjajo duhovi.

Drgetajoči hrbet. Vroooče, kipi proti stropu. Še vedno toži. - Meni ne dajejo denarja. Iz mene se samo norčujejo!

Vzame brisačo, stopi k vedru in se skloni nadenj, kot bi hotela utoniti. Voda curlja z brisače nazaj v vedro, to curljanje z mrtvaško zamolklim zvonjenjem udarja v jutranjo praznino - natančno tako kot sedaj, se spomni, le da mi je tokrat topleje - čisto samodejno čuti, da ga Jutro nikoli ne bo pustilo na cedilu, da bo v njem vedno lahko našel uteho in orožje za uničevanje. Skrivnosti. Voda teče najbrž iz žlebov, kdaj pa kdaj veter razprši curek in ga z njim oškropi, takrat mu je prijetno.

Saj ne moreš spati, zasliši nenadoma zapeljivi glas zoba časa izza se na zidu. Odpri že enkrat oči. Sprejmi vase svetlobo, ki se je prikradla izza dimnikov. Odpri oči in spreglej lepoto minevanja. AMPAK ZGORAJ JE NIČ. Ti nisi še nikoli spregledal. Zgoraj je okno, za oknom je bivanje kot za vsakim oknom. - Ni res, nočem tvoje toplote, lastna mi zadostuje. Nisi še gledal poljuba? - Samo enkrat.

II.

Svetloba se razdaja prostoru s skopuško zadržanostjo. Sploh se ne da ugotoviti, ali bo kdaj svetleje, ali pa bo vedno mrak. Tema kot udomačena vlačuga. Silhueta ženske je v okviru edinega okna pošastna. To okno je brez zavese, kakor da je soba ne potrebuje, kakor da tukaj ni skrivnosti. NI SKRIVNOSTI; mu nenadoma leže na drobovje in ga začne razkrajati.

Ženska ožme namočeno cunjo. Celo v kopreni mraka lahko vidi, kako se ji prsti krčevito oprijemljejo mokre kepe. Od njenega strahu drgeta vse vidno, še več, od nekod se prižigajo vedno novi obrisi predmetov kakor ob večerih zvezde na nebu.

Kmalu že mrgoli njihovih podob. Ona se v njih kar izgublja. Prividi jo zajemajo v svoja naročja in jo pitajo sami s seboj, samo da bi izginila. Toda ona noče izginiti, kaj bo pa drevi! Strašnost njenega krika se razplodi povsod s tako množičnostjo, da morajo prikazni izginiti, je zmagovalka. Smelo lebdi sredi uokvirjenega objema nekega okna, ki je okno v breznejnost. Ožema. Voda curlja nazaj v vedro in odmeva.

Počasi seže z roko pod plašč. Nekaj hipov obmiruje kot prikovana, vzvalovijo le njeni sunkovito zadržani stoki, begajoči do stropa in nazaj. Prsi se ji dvigujejo.

Zadenjski, še vedno z roko pod plaščem, gre v kot, kjer je postelja. Kot bi se bala, da je mogoče že več ni, ampak je tam globoko brezno, kamor bo strmoglavila in se nikoli več vrnila, jo išče pritajeno. Ko otiplje stvarnost postelje pod seboj, obmiruje. Zdi se, kot bi umrla. Končno pride svetloba. Ujeti svet se zaziblje v žalostnem snu plehke realnosti.

V sebi čuti bolečino njenih ran. Njega hladna blagodejnost mokre cunje ne more potolažiti. Rare ga žgejo čedalje strastneje, čedalje uričljiveje, zaplava v ognju...

Postelja zaživi. Ženska postane nafradno bitje. Ona se edina lahko še izmuzne iz objema pojmovnosti. - Gospod, vi niste krivi. Vi niste prav nič krivi. Jaz sem kriva. Gospod, oprostite...

Glasovi, glasovi, glasovi. Direndaj glasov. Iz plašča. Iz trebuha. Prevpijejo jutro, ubijajo nasmeh.

- Oprostite. Gospod, tudi če imate denar... Vse so obrali. Oglodali. Sem samo še štrleče deblo z zevajočimi ranami.

Smeh.

- Sem podlost, najpodlejša podlost. Gospod, vi ste prepoznani. Prihajate za celo noč prepozno. Za tisoč noči. Veste, noči so moje nagajivke. Prebrisanke. Dajejo mi polnost, priležnice, ha, ha. Polnost...

Predirajoč smeh.

Tremutek tišine.

Tista prva noč. Noč z luno in rimsko cesto. Z dihom vetrov, ki so odnašali sence. Velikanske sence, plavajoče nad drevesi. Vzeli so mi jih iz oči in ustnic, iz prsi. Iz neštetočkrat prebodeh prsi, skalnatih in travnatih. Melanholija je priplavala skupaj s petjem nočnosti. Noč. Toplota v dlaneh, strah v konicah prstov. Čakajoča, da izplava v naslednji bežnosti.

Opojnost bližine. Zavest neminljivosti, upanje v resničnost. Bližina je nenadoma bila dotik. Dotik dveh teles, kipečih, plavajočih drug v drugega. Predajajočih se pohotnosti želja in ljubezni. Sence z oči in ustnic, iz prebodeh prsi so daleč.

Kako čudovita je nenadnost zbližanja. Dve pomladni senci v travah. Vonj rasti sprejema vase razposajenost. Potem se je zasvitalo jutro...

Nenadoma praznosta. Ni smeha.

Krik groze. Najbrž konec prve noči. Vse prve noči se končajo tako. - Odšel je gospod, odplaval je z vetrovi, za sencami. Za krvavimi sencami mojih pogledov in mojih poljubov. Moje ljubezni.

Ostal je spomin. DENAR. Moj nikoliveč in moja prihodnost.

Pričakovanje otožnosti. Neizogibnost realnosti. Mrzkost jutra z dežjem in vetrom. Nenadna, z bolečino v srcu nujnost razočaranja. Zavest se vrača v ulico, kjer ga je dež vkoval v svoje celice. Oblaki nad strehami napovedujejo veter. V njegovo toplino seže strah pred vetrom in sencami.

- Oh, sence! Bežala sem proč in veter se je vračal. Padla sem v njegovo naročje, gospod, sence so mi legle na oči, na ustnice, na globine mojih ran. Bile so sence mnogih ljudi, mnogoterejših kot nekoč. Predala sem se vetrom. Ponesli so me v nove noči.

Jutro. Postelja. Tišina.

On. Ona.

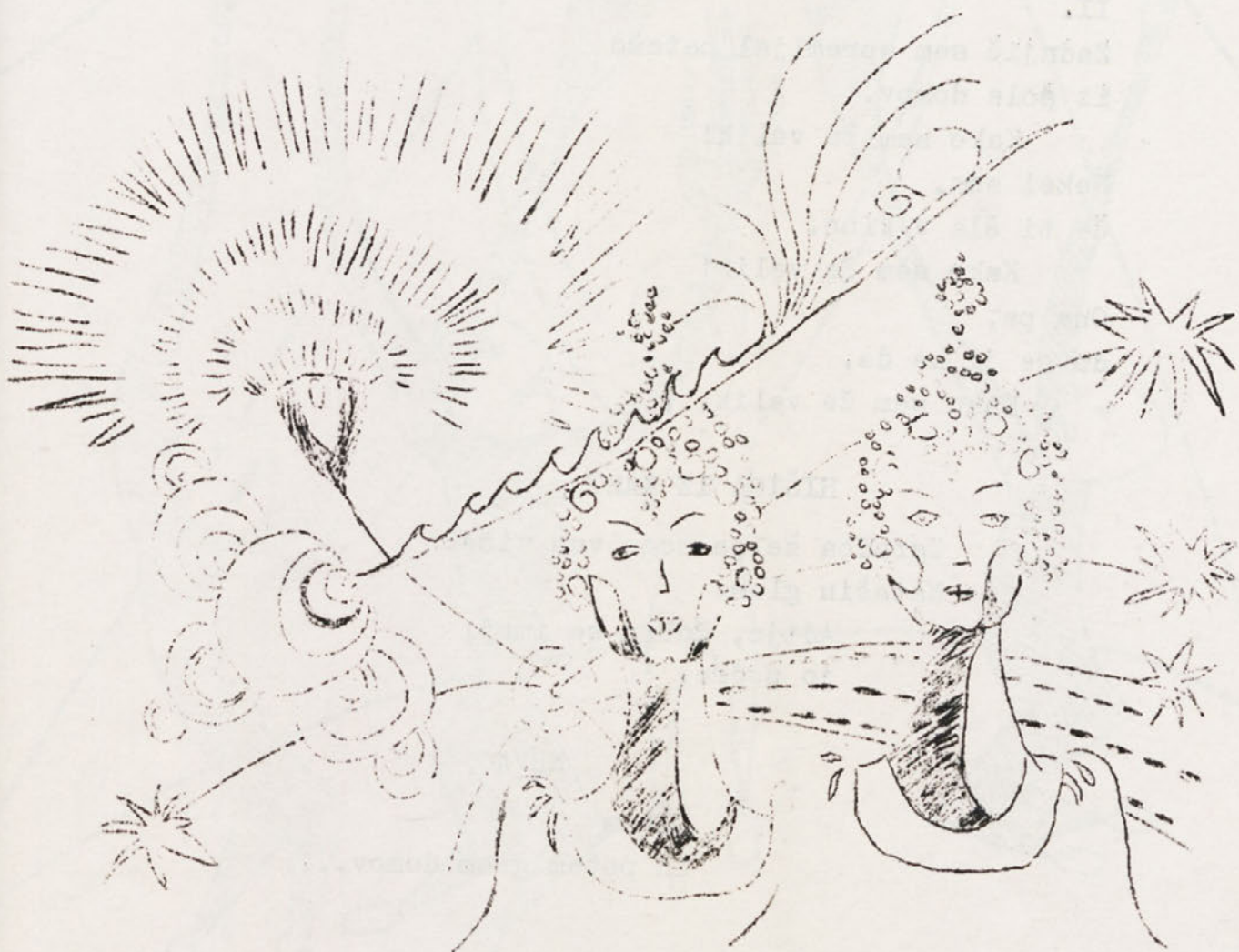
Tujca.

Od postelje prihajajo glasovi, ki bruhajo smeh. Roka pod plaščem se začne premikati v enakomernih trzljajih.

Beg.

Samo do tu in nič več. Vetrovi že prihajajo. Prinašajo sence mnogih ljudi. Kot njenim ustnicam, očem, prsim, ustnicam, očem, prsim...

dalje prihodnjič

Tamar ČEFARIN

MOJA STRAN ZGODBE

I.

Nataša z gostimi,
temnimi obrvmi.

Rjave oči
se svetijo.

Lasje,
ki jih imam rad.

II.

Zadnjič sem spremljal natašo
iz šole domov.

Kako sem že velik!

Rekel sem,
če bi šla v kino.

Kako sem že velik!

Ona pa,
da se ji ne da.

Kako sem že velik...

HIŠICA IZ KART

Zgradba želja sega vse više.

Natašin glas:

Adijo, dobro se imej,
jo podre.

REVA

Čakam

in potem grem domov...

Zoran PAVLOVIĆ

I.

in slišim njen glas

 davno znan

 davno tuj

odmeva skozi hodnike

 ...čakam...

nič bliže in

 nič dalj

odmeva skozi vijuge

 ...želim si...

od nikoder ni bližanja

 ...kletka...

II.

 ...in to je to...

beton poletne sopare

vrtiljak vročih možgan

strast raztrganega sonca

 ...ko telo si želi dopolnila...

III.

čakaš

 koprniš

 in se loviš

in ko si prost

se spomniš

 krila mi pa niso zrasla

in padeš

v brezno

Marica POVŠE

VRTILJAK NESMISLOV

Odšla sem - sama
po poteh, ki izgublajo
se daleč pred menoj...

Sprašujem se, kako naj človek človeku razloži svoja čustva,
kako mu naj da sebe... mu naj pove, kar čuti in želi, kako...
samo, in le kako...

Zaustavi se, ti, ki hitiš v neznanu, in mi prisluhni za tre-
nutek; rada bi ti povedala, rada bi govorila...govorila...govo-
rila... Govoriti... svoboda govora in besede; pa vendar se bojim
govoriti - bojim se smeha... prosim, počakaj, samo za hip...
samo za majhen trenutek...

Ostala sem sama... ves ta vrvež, vse, kar sem imela - tebe;
v daljavi vidim tvojo vitko postavo in že si izginil kot komet
... obrazi... obleke... koraki... koraki... čas.

* X

Piha veter in pada dež, nebo se je spustilo nizko, skoraj
na strehe hiš; dežuje, dež prši in me moči, tako prijetno je...
nihče ne ve, če imam obraz moker od solz ali od dežja... čutim...
prihaja mi v koticke ust - slano... čutim in bežim...

Kdaj se je pravzaprav začel ta beg - zdi se mi, da je že
davno, tako prekleto davno... bilo je to že takrat, ko mi je
bilo tako lepo in prijetno in je življenje stalo pred menoj kot
tulipanov cvet, ki se razcveta in vzcveti... cesta je bila tako
svetla in široka in polno luči je gorelo ob njej - ni bilo luž,
ne dežja in ne blata. Vse tako lepo in prijetno, zavito v tan-
čico pričakovanja - svetlečih oči... . Vse, prav vse je pred
menoj in vse bo moje - samo sonce in sreča - le ljubezen in ve-

selje... toda zvezde so pričele ugašati na nebu... vsako sekundo ena in nastala je trda - trda - črna tema... noč... ki ni bila več lepa, čeprav so noči lepe... . Iz daljave je prihajalo pošastno grmenje in strele so paralele nebo... bil je pekel.

X X

Duši me... tako soparno in nasičeno je to ozračje... bežati in samo bežati... utrujenost - obležim... vse naokrog je le blato, voda. ... zbudim se in se čudim; ogenj plapola v kaminu in zunaj naletuje sneg - dani se... jutra, pozimi so tako lepa in hladna in hlad je čist kot biser; tudi mrzli potoki so čisti... Bežim; toplota, prihajajoča iz kamina, me opaja; bežim... - nočem te preklete toplote... nočem te preklete osladnosti...

Bežim in ta beg je nesmiseln in strahopeten - a to so dejstva... stadion je tako velik, pet, že šest krogov je za mano in večnost prišteva votlo doneče korake... 1820... 1925... 2130... prsti se nemočno oklepajo mreže... popustijo... paadaaam... spet se pojavi slina na ustih in iz oči pritečejo solze... zakaj... a bežim, samo bežim. Vse moje življenje je pravzaprav en sam maraton... beg tja v nedogled.

X X X

Tavam po Hadovem kraljestvu senc,

tako temno je, pusto...

vidim razdrapane fasade hiš,

zasvinjane ulice in umazane ljudi

.....

še samotno ščene je brezbržno dvignilo nogo...

... In enodnevnica je v tem pustem, enoličnem življenju izgubila svoje življenje... koliko trenutkov je imela "kraljica dneva" v svojem življenju - živela je vendar en sam dan; mnogo

trenutkov in ena sama resnica... vse beži... vse je samo bežen mimohod slik... to niso več ljudje, to ni meso in kri... le podobe so, ki nemo odhajajo po poti večnosti... ura enakomerno tiktaka. Rodila se je enodnevnica v mračnem, pustem in meglenem dnevu - ni videla sonca; sploh ni vedela zanj - bila je srečna - imela je en sam dan - SAMO EN DAN in bila je srečna.... Nikoli ni izvedela, da je sonce, da je toplina in da le-ta prežene sivi-no jutra, dneva njenega rojstva - in vendar je bila srečna; nihče ji ni povedal; ji ni pokazal poti v lepši, drugačen dan... za njo se je rodila druga... tretja... bilo jih je na tisoče... milijone... enodnevnice živeče en sam dan... EN SAM DAN... pa vendar srečne....

In vendar je vse samo beg... samo beg... tudi veter beži, išče dan za dnem nekaj lepšega - boljšega... tudi drevo, "usoje-no" prikovano na mesto, hrepeneč gleda v svet in ne ve: za obzorjem je novo obzorje, morda lepše, čistejše - ne ve tega, pa vendar hrepeni po neznanem...

XXXX

Vse je tako hrepenenje... čakanje... in beg pred resnico; hrepenenje se ne bo uresničilo, čakanje bo izzvalo le še novo čakanje, strah nov strah, želja novo željo... dan bo dal noč in noč bo rodila nov dan - netopirji pa se preletavajo samo ponoči in žabe regajo samo ob večerih... njih glas sega visoko v krošnje dreves, se odbija od neba in se izgubi v mlaki... ogledalo... pogledj se v to vodo in mesečina ti bo odbila obraz - oči - nasmeh... ogledalo... pogledj se vanj in začudil se boš - sem mar to sploh še jaz - mar ni tudi na tisoče takšnih ljudi - nisem samo robot - imitacija nekega določenega trenutka - morda ugodja...??

Ne vem; rada bi odšla v neznano in hočem nemogoče... hočem košček pravega neba, kanček pravega reganja in trenutek resnične ljubezni - samo majhen trenutek... - želja po večnosti - po drobnem trenutku sreče... po kančku zelenega lista s tvojim nasmehom...

... želja za tvojim telesom... kožo... za teboj... in kljub vsemu je vse samo beg... le beg... dan za dnem sem dalj od tebe, ker bežim, ker upam, ker te hočem... . Pa zakaj ravno tebe?! Ne vem, niti ne poskušam vedeti - hočem in zato bežim in tudi roka me boli od pisanja in pisava ni več pisava in ti vendar nisi več ti... imaš še čudovite oči... še govori isti glas... še vidim podoben nasmeh, slišim besede - na tisoče enakih, ...ljubim te... hočem trenutek s teboj - hočem ti dati samo majhen trenutek svojega življenja; bil bi ti všeč in morda bi bila srečna... . A ti tega nočeš; sicer pa ti niti ne veš, kaj ti ponujam. Usta molčijo... ne morem izreči, ne morem povedati - zdaj po vsem tem - da te ljubim... bežim... vso ljubezen, vse želje, hrepenenje sem spravila v ta beg, ki se je začel že takrat, ko niti vedela nisem, da sploh obstaja... .

Ljubim in prisegam na svojo ljubezen,
na trenutke, ko uzrle so te moje oči,
na najin prvi poljub - morda lažen poljub,
na resničnost najinih solz,
na poslednji pogled,
na srce, ki v meni bije... opustila bom upanje na najino
ljubezen - že davno končano...

XXXXX

Prišli so prvi trenutki, prvi večeri, ko sem pozabila na tvoj obstoj... tavalala sem po labirintu noči z njim, ki mi ni pomenil nič; iskala sem z njim jutro, pravo - svetlo - kristalno jutro in ga skoraj našla... sedela sva pod drevesom na mehkem mahu in globoko pod nama je v mogočnem slapu padala voda; skupaj sva odhajala med vrstami razsvetljenih hiš, ki so umikale svoje sence... bila sva srečna... bila bi srečna, če bi ne obstajali spomini... hodila sem po oblakih proti tebi - hitreje in vedno hitreje, srce se je srečno metalo k tebi v salto mortale, preskakovalo prepade gnusne vsakdanjosti, hitelo od temnih noči v

svetlo jutro... in nekega lepega sončnega dne sva si stala nasproti - hodila sva pod drevesi zasanjancev in molčala... še predno si izrekel besede, sem jih prebrala v tvojih očeh; stala sem brez besed pred teboj in te prosila za varstvo - srečo... tvoj pogled pa je bil vse trši in trši in vse, kar si mi hotel reči, je bilo - zakaj, le zakaj bi silil z glavo skozi zid, ko je na vse strani toliko svobodnih poti... pokimala sem in odšla... bila sem prepričana, da sem s teboj nekoč doživljala trenutke večnosti... in zdaj

pada le dež, samo dež in
neskončno šepetanje žalostnih besed,
dež, veter in nekdanje hrepenenje,
ki ga nikoli nisi spoznal...

XXXXXX

Priznam, velikokrat govorim laži; jutri morda - morda šele čez leto dni bom imela sebe za lažnivko, ker sem danes pisala vse to; jutri bom mislila drugače... toda rekla sem ti že milijonkrat, da so le trenutki življenja in da so sanje trenutek sreče.... Sanjam, s tabo sem... gledam te... čutim te... čutim vonj tvojih las... čutim in dovolj je; srečna sem - kako zelo srečna. Sanjam, pa vendar se sanje ne bodo nikoli uresničile... ljubim te in ta ljubezen bo končala na mostu, ki ga ni; umrla bo smrti mučne..., ki je nikoli ne bo... . Ljubezen, stopajoča po kamenju; ste jo morda srečali... nasmejana je bila in poskakovala je v ritmu Turnerjeve I can't stop loving him. ...Je morda kdo opazil solze v njenih očeh?... ne, niso polzele po licih... je kdo pogledal globlje... je kdo.. nihče. - Ostala bo samo mehka... le grda neznosna igra... pa vendar jo bom igrala, ker nimam moči niti želje, da bi jo nehala....

Potepuh sem, moje življenje je strgano, razcefrano in razgubljeno povsod... pojte mi strune in joči kitara... pričaraj mi dim, sukajoč se v višino omamo. Pravijo - otožna omama - temna

omama; strahopeten beg pred resnico - kdo jo je kdajkoli upal izreči... ne tajite, tudi vas je strah... vas vse... VSE!

Vabijo me ustnice - lepe, rdeče jagode - temine... vabijo me mrakovi in tančice stegujejo svoje roke... stojim in gledam in se smehljam; samo še trenutek počakaj, omama, da se ti predam... vidite nov svet, solze, ki bodo smeh, zeleno, ki bo črno, listi, ki bodo voda - samo še trenutek.

XXXXXXXX

S sklonjeno glavo razkuštranih je

las odšla podoba moja mimo mene... začutila sem njen prezirajoč nasmeh in hotela ubežati, nisem mogla... nisem... toda v daljavi sem uzrla tebe in najino jutro... vabil si me k sebi - vabil v lepo, sončno jutro brez tavanja; naredila sem prve počasne korake in negotovo obstala... začutila sem nežen dotik mrzle roke in plaho sklonila glavo... še nikoli v svojem življenju nisem pogledala tako ledeno in tako grdo... s pogledom sem želela prepoditi mamljivega prijatelja teme... ko sem pogledala proti najinemu jutru, te ni bilo več... niti jutra; nekaj korakov proč so se proti nebu vzdigovale kipeče skale.... Okrog sebe sem začutila čudno, rahlo šuštenje, ki je bilo samo drobno hrepenenje listov rumenih narcis, šumenje žametnih trav... le najino drhtenje.

Odtavala sem nazaj v noč, dalj in dalj od tebe in jutra... hodila sem mimo rahlo razsvetljenih oken, mimo beznic, kjer so ljudje z bolečinami, podobnimi moji, topo zrlí v svojo žalost... hodila sem dalj in dalj v pusto noč in čutila žalostno povešanje krošenj opustošenih dreves... težko sopenje razpadajočih hiš in v sebi sem nosila vizijo tebe in lepega sončnega jutra...

XXXXXXXXXX

Odšla bom v življenje po mostu, ki ga ni - hodila bom po njem v neskončnost, in ko bom prišla na sredino, bom pred seboj uzrla zevajoč prepad...

Zapreti oči in nikoli več slišati pekočih besed svojega lastnega jaz-a - stala bom tam - tako majhna in izgubljena in solze bodo padale v reko, ki je ni, je ne bo, ker bo to razočaranje... Izza gora bo vstalo sonce, obžarjeno z vso lepoto ponovnega rojstva, in začutila bom - prebujam se iz omame... nema bolečina bo kljuvala dalje... dalje... in takrat... zapri oči in zatisni ušesa..., da bi videl in slišal, kako beži pred življenjem slabič...

In potem bo padal rahel dež
in zemlja bo sveže dehtela,
lastovke bodo prepevajoč letale nizko nad
tlemi;
žabe po mlakah bodo pele še pozno
v noč
in črni trn bo odpiral svoje nežne
bele cvetove...

.
. .
Nihče ne bo opazil, niti veter niti ptica,
da nekoga ni več,
niti lep pomladni dan,
ki se bo kot vedno prebudil z nežno,
jutranjo zarjo...

